

Миллий қадриятлар тарбия воситаси сифатида.

Жиззах Давлат Педагогика Институтининг ўқитувчиси Саидов Журъат.

Ушбу мақолада муаллиф миллий ва умуминсоний қадриятларнинг бола тарбиясидаги роли ва аҳамияти ҳақида фикр юритади. Ҳар бир халқнинг ўзига хос қадриятлари бўлгани каби умуминсоний қадриятлар ҳам борки уларни бола тарбиясида уйғунликда, чамбарчас боғлиқликда бола онгига сингдириб борилиши мақсадга лойиқлиги таъкидланган.

В данной статье автор затрагивает вопросы касающийся воспитанию ребенка на основе общечеловеческих и национальных ценностей узбекского народа. Подчеркивается отличие и общее общечеловеческих и национальных ценностей, а также о целесообразности их взаимного использование при воспитание детей дошкольного возраста.

In this article, the author touches upon issues related to the upbringing of a child on the basis of universal and national values of the Uzbek people. Emphasizes the difference and common universal and national values, as well as the expediency of their mutual use in the education of preschool children.

Калит сўзлар:

Тарбия, жамият, давр талаби, шахс, умуминсоний қадриятлар, миллий қадриятлар, таълим-тарбия, менталитет, оила, мактаб, боғча, маҳалла ҳамкорлиги.

Ключевые слова:

Образование, общество, требования времени, личность, общечеловеческие ценности, национальные ценности, образование, менталитет, семья, школа, детский сад, общественное сотрудничество.

Keywords:

Education, society, requirements of the time, personality, universal values, national values, education, mentality, family, school, kindergarten, social cooperation.

Замонанинг долзарб муаммоларидан асосийси бу бола тарбияси, ўсиб келаётган ёш авлод, ёинки оиланинг келажаги бўлмиш фарзанд масаласидир. Давр ва замонлар ўтиб бораверар экан - давр талаблари, имкониятлари даврга қараб нисбатан ўзгаришларга юз тутиб боришда давом этаверади. Фуқаролик жамиятини қуриш учун энг аввало фуқароларнинг юқори даражадаги инсонийлик фазилятлар - ҳалоллик, ростгуйлик, одоблилиқ муҳим касб этади.

Айнан ушбу тушунчалар эса умуминсоний қадриятларнинг асосини ташкил этади. Чунки, бундай тушунчалар ҳар бир миллатнинг бола тарбияси олдидаги энг асосий вазифаси, бурчи ҳисобланади.

Фуқаролик жамият қуришдек буюк вазифани амалга оширишда инсон омили бирламчидир. Инсон, шахс эса оилада, жамиятда шаклланади, вояга етади, камол топади. Ватанимиз равнақини юксак чўққиларга олиб чиқадиган инсонларни вояга етказишда миллий, ўзбекона қадриятларнинг ҳам ўрни бекиёс ҳисобланади. Ҳалқимиз эса азалдан ўзининг буюк, ажойиб миллий қадриятларга эга ва улар инсон шахси - маънавиятининг ҳар томонлама камолини кўзда тутадиган миллатига ҳурмат, қаттага ҳурмат, ота-онага ҳурмат, онага ҳурмат, ака-укага ҳурмат, дастурхонга ҳурмат, нонга ҳурмат, кийим- бошга ҳурмат, аёлга ҳурмат, болага ҳурмат, ўзгалар ҳаққига ҳурмат, удумларимизга ҳурмат каби қадриятлардир. Ўзбек элининг қадриятлари турли туман, лекин инсон тарбиясини такомиллаштиришда ушбу қадриятларнинг ҳар жиҳатдан узвий боғлаган ҳолда, давомий, урф-одатларимиз билан чамбарчас боғланган ҳолда бола тарбиясига сингдириб бориш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Юқорида таъкидлаб ўтилган вазифаларни амалга оширишдаги қийинчиликлардан бири – бу умуминсоний, миллий қадриятларнинг бой ва мураккаб дунёқарашлардан, урф-одат ва тушунчалардан иборат эканлигидир. Аммо бир дунёда яшасакда, фикр ва дунёқарашларимиз эса турли туманлигидир. Бизга маълумки абадий, ўзгармас нарса бўлмайди, вақт ўтиши билан инсонлар ўзгаргани сингари қадриятлар ҳам ўзгариб бораверади. Миллий қадриятларимиз - булар урф-одатларимиз, анъаналаримиз, тадбирларимиз, ўй-ҳаёлларимиз, мақолу - ибораларимиз, нутқ ва касбимиз, фикр ва нуктаи назарларимиздир. Булар биргаликда даврнинг ёзилмаган, лекин муқаддас қонунига айланади ва жамиятни ҳаракатга келтиради, ўз даврининг маънавий қиёфасини билдиради. Бу эса ўз навбатида ҳаётимизга тартиб ва гузаллик киритади. “Миллий қадриятлар”- деганда нимани тушунамиз? – Миллий қадриятлар асосида тарбиялаш деганда - миллатни буюклаш, ҳаммадан устун қўйиш ёки ўзга миллатларни камситиш дегани эмас. Бу атамалар миллатчиликка, айирмакашликка хос бўлган кўринишлардур.

Миллий қадриятларга– одатлар, удум ва қоидалар, расм – русумлар, атроф муҳитга муносабат, имон ва тимсоллар, ҳамда тарбияни ташкил этувчи тамойиллар киради.

Ўзбек миллатининг олий қадриятларига яна кўп минг йиллардан бери давом этиб келаётган ҳалқимизнинг хашар тадбири, яъни қўни-қўшни, маҳаллла

томонидан ободонлаштириш ишларида, иморат солишда, жамоат ишларида холисона фаол иштирок этиш ишлари ҳам киради.

Наврўз байрами, эскича янги йил кириб келиши,(яъни 21-22 март кунлари) элимизнинг энг эзгу маросими ҳам қадриятларимиз сирасига киради.

Ҳар бир инсон, авлод ўз миллатини, тарихини яхши билиши керак, унинг ўзига хослигини, тарихий ривожини, одатларини, удумларини, қонун-қоидаларини билиши керак. Бунинг учун тарбия берувчи педагог ёки тарбиячи ўз халқининг ўтмишини яхши билиши ва ўз кучини инсоният томонидан яратилган барча умуминсоний қадриятларни ўз авлоди салоҳияти, маданияти ва жамиятини ривожига ҳисса қўшувчи шахсни тарбиялашдек улуғ мақсадга сарфлаши керак.

Айрим ҳолларда, таълим ёки тарбия масаласига келганимизда айрим ҳолларда менталитет деган иборани ишлатишга ўрганиб қолганмиз, яъни миллатга хос деган маънода. Аслида эса менталитет сўзининг илмий-лўғавий маъноси инглизчадан олинган сўзнинг - «mentality» – “ақл даражаси”, ёки инсоннинг “фикрлаш қобилияти” маъноларини берувчи ибора ҳисобланади. Демак халқнинг эмас, шахснинг фикрлаш қобилияти ҳақида гап кетади.

Миллий қадриятлар – бу миллатимиздан фахрланишимиз, миллий анъаналаримизни давом эттириш, тарихимизни унутмаслик, буюк аждодларимиз амалларини давом эттиришдир. Таълим – тарбия масаласида ушбу қадриятлар айро ҳолда эмас, ўзаро боғланган ҳолда тадбиқ этилса мақсадга мувофиқ бўлади.

Ватанимизга, Ўзбекистонга янгича, замонавий фикрлайдиган, замонамиз тараққиётига ўз ҳиссасини қўша оладиган, дунё ареналарида ўзбек элининг ғурурини, шарафини муносиб ҳимоя қила оладиган ижодкор ёшлар, етук ватанпарвар шахслар керак. Бунинг учун педагог тарбиячиларимиз ўз фаолиятларида тилимиз, тинчлигимиз, Она еримиз, Ватан каби умуминсоний ва миллий қадриятларимизни англаувчи атамаларини кўпроқ қўллашлари лозим. Ўз она тилидан фахрланиш ҳиссиётини уйғота олиш - шахснинг кенг дунёқарашга эга бўлган, зиёли ва маданиятли, ўз Ватанини севадиган, қадриятларни улуғлайдиган комил инсонни тарбия қилиш демакдир.

Бу эса бола тарбияси жараёнида иштирок этаётган ҳар – бир шахсни, ўқитувчиларни, жамоа ва ташкилотларнинг олий бурчи ва вазифасидир.

Юқоридаги ишларни амалга ошириш учун эса таълим – тарбия масаласида оила, боғча, мактаб ва маҳалла органларининг ҳамкорлигидаги маънавий -

маърифий фаолиятларида умуминсоний ва миллий кадриятлар масаласига катта эътибор қаратишлари лозим. Ўсиб келаётган фарзандларимизни етук инсон қилиб тарбиялаш жамиятимизни ҳар бир аъзосининг, ҳар бир институтининг энг олий бурчи бўлиши керак.

Фойдаланилган адабиётлар руйхати:

1. П. Юсупова. Мактагача педагогика. Т. “Ўқитувчи”. 1993 й.
2. Хасанбоева О.И. ва бошқалар. Мактабгача таълим педагогикаси Т. Илм Зиё. 2006й.
3. Xasanova, G. (2021). SHARQ MUTAFFAKKIRLARINING OILADA FARZAND TARBIYASIGA OID QARASHLARI. Мактабгача таълим журнали.
4. [OILA MUHITIDA FARZAND VA UNING TARBIYASI](#)
X Rahmonqulova - Архив Научных Публикаций JSPI, 2020
[Похожие статьи](#)
5. [XALQ OG'ZAKI IJODI ASOSIDA O'QUVCHILARNI MA'NAViy-AXLOQiy TARBIYALASH: XALQ OG'ZAKI IJODI ASOSIDA O'QUVCHILARNI MA'NAViy-AXLOQiy TARBIYALASH](#)
M Noquziyeva - Журнал дошкольного образования, 2021
[Цитируется: 5 Все версии статьи \(14\)](#)
6. Gulnora Kushakova, [ABU NASR FAROBiy IJODIDA OILADA FARZANDLARNI AHLOQiy TARBIYALASHNING AHAMIYATI HAQIDA](#) , Архив Научных Публикаций JSPI: 2020: Архив №45 (science.i-edu.uz, jspi.uz)